

Leventeegyesületek a visszacsatolt dél-dunántúli területeken

(1941–1944)

I. BEVEZETÉS

1941. április 10-én kikiáltották a Független Horvát Köztársaságot. Az a mesterséges államalakulat, amelyet a nagyhatalmak az I. világháború után a Balkánon létrehoztak, s később Jugoszlávia névre kereszteltek, ezzel hivatalosan megszűnt. Másnap Magyarország csatlakozott a Jugoszlávia elleni német–olasz–bolgár támadáshoz. A katonai részvételért cserébe a magyar állam visszakapta az 1920. június 4-i trianoni békediktátum értelmében elcsatolt déli területei közül Bácskát, a baranyai háromszöget, valamint Muraközt és Muravidéket – összesen több mint tizenegyezer km²-nyi területet. A visszatért részek összesen egymillió harmincezer fős lakosságából a magyar adatok szerint a magyarok részaránya 39, a németeké 19, a szerbeké 16% volt.¹ A területi visszacsatolások révén a következő dél-dunántúli vármegyék gyarapodtak: Bács-Bodrog, Baranya, Zala, valamint Vas vármegye. A nyugati irányú fölsorolás egyben a területi gyarapodás csökkenő sorrendje is.

1941 folyamán a visszatért déli területeken helyreállították a hagyományos magyar közigazgatást, betagolták őket az 1920 óta „*csonka*” vármegyékbe. Területileg csaknem teljesen helyreállították az érintett vármegyéket. Ugyancsak bevezették azokat a rendelkezéseket

és létrehozták azokat a szervezeteket, amelyek a két világháború között az anyaországban kialakultak. Ezek közé tartozott a Leventeintézmény települési egységeinek, a helyi leventeegyesületeknek a megszervezése is. Ezek létrejöttét és működését igyekszik jelen tanulmány legalább életképszerűen bemutatni a Dél-Dunántúl területén.²

A Leventeintézmény hazánkban először tett kísérletet arra, hogy valamennyi iskolapadból kikerülő, korabeli szó-

Az 1941-ben visszatért délvidéki területek és jelentősebb települések

1 Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században. Bp., 2001. 251.

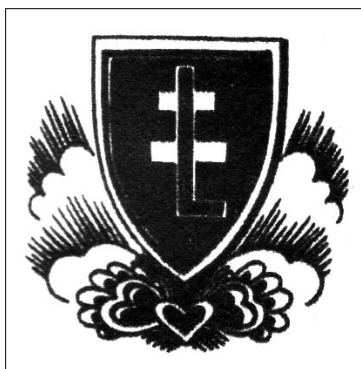
2 A Bács-Bodrog vármegye visszatért területein megszervezett egyesületek ismert adatainak feldolgozása tanulmányként: Kis Krisztián Bálint: Leventeegyesületek a visszatért bácskai területeken. Megjelenés előtt.

val élve „iskolán kívüli” fiú további testi és lelki oktatását-nevelését kormányzati szinten megszervezze. A szervezet alapjának az 1921. évi LIII. törvénycikk, az ún. *testnevelési törvény* tekinthető. Az intézmény tevékenységét a helyi, azaz

Báron a magyar ifjúságban!
Horthy

*Horthy Miklós kormányzó
aláírásával készült képeslap
az 1940-es évekből*

Leventejelvény

a települési és tanyakörzeti szinten megszervezett levente-egyesületeken keresztül fejtette ki. A leventeoktató, később leventeparancsnok irányításával általában vasárnaponként megtartott leventefoglalkozások célja a „szébb jövő” megvalósítása, azaz az 1920-ban, a trianoni békediktátum által megcsönkített történelmi Magyarország területi és szellemi helyreállítása volt. A leventekötelezettség az 1939. évi II. törvénycikkkel, az ún. *honvédelmi törvénnyel* egyúttal honvédelmi kötelezettséggé vált, s az intézmény valóságos „félkarú óriás” szervezatként tömörítette immár nemcsak az iskolán kívüli, hanem az iskolába járó fiúifjúság tagjait is – 12 és 21 éves életkor között. A szervezet másik, mintegy „kölcsönbe kapott” karjának tekinthető *leánytagozatot* hivatalosan végül csak 1943-ban hozták létre önkéntes alapon – a 10 és 19 éves kor közötti leányok részére.³ A mindkét nembeli magyar ifjúságot tömörítő szervezetet végül az Debreceni Ideiglenes Kormány 529/1945. számú rendelete szüntette meg.

A Leventeintézmény történetének lapjait a visszacsatolt déli területeken napra pontosan 1941. augusztus 16-án nyitották meg,⁴ s 1944 őszén a 3. Ukrán Front átvonulása zárta le végérvényesen. Közben Magyarország 1941. június 26-án – az ún. kassai incidens után – hadat üzent a Szovjetunióknak, s ezzel – Németország oldalán – bekapcsolódott a II. világháborúba.

A Magyarországhoz visszacsatolt déli területeket is betagolták a katonai közigazgatás korabeli területi egységeibe, a hadtestekbe, és ez alapján alakították ki a levente-elöljáróságokat. Ennek megfelelően a III. hadtest területén a *muraszombati* és az *alsólendvai* (néhány nappal később utóbbi helyett a *csáktornyai* és a *perlaki*) járási leventeparancsnokságot hozták létre.⁵

E dolgozat megírása során alapelvünk az volt, hogy a korabeli magyar közigazgatási beosztásnak megfelelően ábécé sorrendben településenként mutatjuk be azokat a helyi leventeegyesületeket, amelyekről adatot találtunk.⁶ Ehhez fő forrásul „első kézből” származó információkat használtunk föl: az 1941 elejétől megjelenő *Szebb Jövő!* című, kifejezetten

3 Bővebben ld. *Kis Krisztián Bálint*: A Levente-leány-mozgalomról. Neveléstörténet. A székesfehérvári Kodolányi János Főiskola folyóirata 10. évf./1–2. sz. 126–133.

4 Hivatalosan ezen a napon vették át az „általános” (polgári) közigazgatási szervek a hadseregtől a polgári közigazgatási ügyek intézését, és ezzel kezdték meg működésüket a leventeparancsnokságok is.

5 Az IHNETOV munkanaplója. Vitéz *Béldy Alajos* vezérezredes Hadtörténelmi Levéltárban őrzött irataiból 1941–1943. Szerk.: *Blasszauer Róbert*. Bp., 2002. 12.

6 A közigazgatásra nézve forrásunk: Magyarország helységnevtára 1944. Szerk. és kiadja a Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal. Bp., é. n.

leventéknek, majd leventeleányoknak is szóló képes hetilap számaait. Maga a lap egyébként külön figyelmet szentelt a Magyarországhoz 1938 után visszacsatolt felvidéki, kárpátaljai, észak-erdélyi és déli területek természeti és egyéb viszonyainak, lakóinak, az ezeken a területeken élő magyarságnak, s ezen belül természetesen az újonnan megszervezett egyesületek leventéinek és a leventeleányainak.⁷ Tanulmányunkhoz azonban természetesen fölhasználtunk más korabeli (levéltári) forrásokat is, melyek adatai a lábjegyzetekben szerepelnek. S végül még egy megjegyzés: ahol csak lehetett, hagytuk „maguktól” beszélni a sorokat, igyekeztünk megtartani jó néhány ízes beszámolót, melyeket az utóbbi több mint fél évszázad jobb híján mintegy forrásértékűvé avatott.⁸

II. LEVENTEEGYESÜLETEK BARANYA VÁRMEGYE VISSZATÉRT TERÜLETEIN⁹

„A baranyai háromszög... szépséges, értékes földdarab, 34 községet számlál. Buja termékenységgű síkok beláthatatlan terjedelmű őserdőségekkel és pompás bortermő dombsorozatokkal váltakoznak benne.”¹⁰

A Dárdai Leventeegyesület

A többi visszacsatolt településhez hasonlóan valószínűleg 1941-ben létrehozott helyi szervezet egyik leventéjének tragédiájáról van tudomásunk. 1942. november folyamán az „egyik 21 éves dárdai levente több társával légvédelmi segédrendőri szolgálatot teljesített, miközben arra lett figyelmes, hogy a záróra után egy férfi hangosan énekelve diülöngél végig a Fő utcán... [A] levente udvariánosan akarta rendre utasítani az ismeretlen férfit, aki erre előkapta kését és mellbe szúrta a kötelességét teljesítő leventét. A levente súlyos sérülést szenvedett, úgyhogy kórházba kellett szállítani. A szurkáló férfi a csendőrségen beismerte tettét, és megindították ellene a bűnvádi eljárást.”¹¹ A szerencsétlenül járt ifjú további sorsát nem ismerjük, de remélhetően felépült.

A Kiskőszegi Leventeegyesület

A visszatért déli területek településeinek adományozott első ún. ereklyés országzászlót a pestszentlőrinci leventék maguk vitték, s személyesen adták át Kiskőszeg község lakóinak 1941 tavaszán, pontosan pünkösöd napján. Az országos hírvü eseményt a következőképpen örökítették meg a *Szebb Jövőt!* egyik számában: „Leventedíszszázad és teljes fúvószenekar, összesen 100 levente és mintegy 20 tagú küldöttség külön hajón érkezett a faluba pünkösöd szombatján. Díszkapuk alatt várta a falu népe az anyaország első vendégeit. Fellobogózott házak között, díszes menetben vitték a leventék az országzászlót... A leventék két napot töltöttek a vendégszerető magyar községben... pünkösödvásárnap... délelőtt Albrecht kir[á-

7 A székelyföldi leventeegyesületek tanulmányként földolgozott életére nézve ld. *Kis Krisztián Bálint*: Székelyföldi leventék és leventeleányok. Székelyföld. Kulturális folyóirat XVI/11. sz. 82–110., valamint: Adalékok a székelyföldi leventeegyesületek történetéhez. Székelyföld XIX. évf./7 sz. 104–118.

8 A néhol magyarázatra szoruló szöveg értelmezéséről igyekeztünk gondoskodni. A főszövegben szögletes zárójelbe [ ] tartalmat erősítő kiegészítések kerültek, lábjegyzetbe pedig magyarázatok és egyéb fontos adatok.

9 A történelmi Baranya vármegye a Duna és a Dráva folyó szöge által bezárt területen helyezkedik el, területe 5106 km², melynek trianoni békediktátum utáni Magyarországnál maradt nagyobb részét – 3943 km²-t – 1941-ben az eredeti nagyságúra egészítették ki. A vármegyeszékhely (Pécs) változatlan maradt.

10 *Szebb Jövőt!* I/16.

11 *Szebb Jövőt!* II/48.

lyi]. herceg,¹² fővédnök jelenlétében történt az eréklyés országzászló ünnepies felavatása. Tábori mise után Friedrich Géza baranyavári plébános beszélt [értsd: fölszentelte] a zászlót, és dr. lovag Oelberg Ernő Pestszentlőrinc város nevében átadta azt Kisköszeg népének... 63 vármegye¹³ földjének egy-egy kis porszemét [értsd: kis mennyiségű földjét] és egy emlékiratot helyezett el a talpazatba Losonczy Ferenc, az Ereklyés Országzászló Nagybizottságának kiküldöttje.¹⁴

A község leventeifjúsága kivette a részét az 1942–1943 telén lezajlott „Szeretetszóra”-mozgalomból is, a tagok összesen 2380 Pengő 18 fillért gyűjtöttek össze. Az országos gyűjtés célja az volt, hogy a fronton harcoló honvédeket és azok családját megajándékozzák.¹⁵

Aztán a helyi leventék és leventealányok részére 1943 első hónapjaiban kukoricaháncs-feldolgozó tanfolyamot is rendeztek. Ezen szép számban vettek részt az ifjúság tagjai. „A tanfolyam résztvevői elsajátították lábtörő, cipő, csizma és egyéb közhasználatú tárgyak fonását.”¹⁶

A Várdaróci Leventeegyesület

A helyi szervezet női szakosztálya 1942 elején jött létre – mégpedig 62 önként jelentkező leventealány taggal.¹⁷

III. LEVENTEEGYESÜLETEK A MURAKÖZBEN ÉS A MURAVIDÉKEN

„A Muraköz kedves, hangulatos, változatos színpompájú vidék. Zala és Vas vármegyének délnyugati csücske... délről a Dráva széles ezüstszalagja határolja, nyugaton pedig a stájer vidék. A lankás, szelíd dombok, termékeny síkságok vidékét a Mura pontosan a közepén szeli keresztül. Különösen híres kitűnő gyümölcstenyészete és zamatos, tüzes bora.”¹⁸

1942 elejéről már arról értesülhetünk, hogy: „A hazatért Muraköz községeiben nagy lendülettel indult meg a leventeélet... A Muraköz leventeoktatását ünnepélyes keretek között magyar és horvát nyelven nyitják meg.”¹⁹

Aztán 1943 tavaszán a Leventeintézmény felső vezetése elhatározta, hogy Muraköz területén is külön leventealképzéseket rendszeresítenek. Ugyanis ezen „fiatal lelkészek missziói munkássága ellensúlyozhatná a határokon túli káros izgatást. E lelkészek a zágrábi érsek

12 Habsburg Albrecht (1897–1955) magyar királyi herceg, többek között a Magyar Vöröskereszt Egyesület fővédnöke és a Magyar Cserkész Szövetség védnöke. A Leventeintézmény kapcsán nevéhez fűződik az országos levente lövészbajnokság vándordíjának megalapítása. A magyar főrendi-, illetve felsőház tagjaként politikusként is tevékenykedett. 1921–1922-ben a szabad királyválasztók királyjelöltje, 1931-ben azonban – Habsburg Ottó javára – lemondott magyar trónigényéről. 1941-ben, Jugoszlávia szétesése után béklyei (Baranya vármegye, Baranyavári járás) uradalmának háromnegyed része visszakerült Magyarországhoz, de Bárdossy László miniszterelnök (1941–1942) szétosztotta azt a vitézi telepések között. 1942-ben az újvidéki razzia elítélt felelőseit birtokán bújatta, és segítette Németországba szökésüket. A II. világháború idején ugyancsak Németországnak gyűjtött bizalmas politikai információkat. 1943-ban a Magyar Megújulás Pártja kormányzóhelyettes-jelöltje volt. 1945-ben nyugatra menekült, megmaradt magyarországi birtokait is elvesztette. Végül Dél-Amerikában telepedett le, és Buenos Airesben halt meg. Új magyar életrajzi lexikon I. A–Cs. Főszerk.: Markó László. Bp., 2001. 78.

13 A történelmi Magyarország vármegyéinek száma. 1938 és 1941 között egyébként az ország területe négy alkalommal gyarapodott. Mindezek révén hazánk 1941 végén 41 vármegyét számlált.

14 SzJ I/23.

15 Szebb Jövő! III/9. A gyűjtésben – mint látni fogjuk – természetesen számos más, visszacsatolt déli település leventeje és leventealánya is részt vett. Egyébként 1942. december 10-e és 1943. április 12-e között összességében az akkori Magyarország 2136 településéről érkeztek küldemények, melyekből hetvenezer szeretetszomagt állítottak össze, és küldték szét a budapesti központból a fronton harcoló honvédeknek és az anyaországba családjaiknak. A csomagok összesen 15 vasúti teherkocsit tölthettek meg. Szebb Jövő! III/17.

16 Szebb Jövő! III/11.

17 Szebb Jövő! II/9.

18 Szebb Jövő! I/16.

19 Szebb Jövő! II/6.

egyházi fennhatósága alá tartozó területekre mint katonai lelkészek nyerhetnének »jurisdiction« [=működési jogosultságot]. Az ügy megoldását ennek értelmében a VKM vallásügyi főcsoportjának I. főosztálya indítja meg.” A végső cél az volt, hogy 1943. „szeptember 1-ig a kijelölendő 16 főlelkész megkezdhesse munkáját.” Bélydy ez ügyben – Gaál Károly (1904–1947) tábori főlelkész kíséretében – még aznap kora este látogatást tett Serédi Jusztinián (1884–1945) esztergomi érsek–hercegprímásnál, és kérte hathatós közbenjárását, „hogy a késülőben lévő rendelet mielőbb kiadható legyen”.²⁰

a) Zala vármegye visszatért területei²¹

A Csáktornyai Leventeegyesület

A megyei jogú város szervezetével kapcsolatban csupán annyi, levéltárban fennmaradt információval rendelkezünk, hogy meglepően későn, valamikor 1944 első hónapjaiban hozták létre. A Belügyminisztérium (BM) Leventék Országos Parancsnokságának (LOP) szóló átirata az egyesület magalakulásáról ugyanis csak ez év március 29-én kelt, kiadmányozásra pedig még később, április 12-én került.²²

Az Alsódomború Leventeegyesület

A község leventéi 1942 őszén „a keleti harctéren hősi halált halt bajtársuk, Stefics György honvéd lelki üdvéért gyászmisét mondatnak, amelyen a teljes számban kivonuló leventéken kívül megjelent a község vezetősége, a helybeli határvasdász őrs, a csendőrőrs és a [községi iskolai] tantestület” is.²³

Az Alsólendvai Leventeegyesület

A vármegyeszékhely helyi szervezete, a Zalaegerszegi Leventeegyesület 1941-ben magyar címeres zászlót küldött Alsólendvára. A zászlót a tervek szerint a levente díszszázad és a leventezenekar kísérte.²⁴

Az Alsólendva járási leventeélet kialakításában és megszervezésében a két világháború között az anyaországban tartózkodó, majd onnan 1941-ben szülőföldjére visszatérő vitéz Turza Antal dobronaki iskolaigazgató vállalt főszerepet.²⁵

1942 elejéről ismerjük az újonnan létrejött alsólendvai egyesület első tisztikarát is. Az elnök Kuronya Jenő, a helyi polgári iskola igazgatója lett. A vezetőség tagja volt még Nagy János és Paller Dezső (titkárok), Kopacsi János (házmester), valamint Apáty József, Gaál István és Fülöp Gyula.²⁶

Aztán 1944 nyarán a helyi leventék folyamatos éberségéről számolt be a Levente Hírközpont a világháború forgatagában: „Legutóbb a Fekete-erdőben gombászgató Mészáros István levente két felbukkanó alakot vett észre. Azonnal beszaladt a városkába, és jelentette a

20 Blasszauer i. m. 1943. május 27.

21 A történelmi Zala vármegye területe 5995 km², melynek trianoni békediktátum utáni Magyarországnál maradt nagyobb részét – 4877 km²-t – 1941-ben kiegészítették. A vármegyeszékhely (Zalaegerszeg) változatlan maradt.

22 MNL OL (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Bp.) K 150 1944. VII/5. 168.366. sz. irat, 6191. csomó: A Csáktornyai Leventeegyesületnek megalapítása.

23 Szebb Jövőt! II/45.

24 Szebb Jövőt! I/17.

25 Kovács Attila–Tátrai Ágnes: Magyarok a Muravidéken 1918–1945. Kronológia. Lendva–Ljubljana, 2013. 102.

26 Horvat Meštrovič Franc: Lendva város 820 éve. Leventék és sokolok Alsólendván. Internetes forrás: http://www.nepujsag.net/index.php?option=com_content&view=article&id=5137:lendva-varos-820-eve-leventek-es-sokolok-alsolendvan&catid=36:muravidék&Itemid=67 A letöltés ideje: 2014. szept. 6.

csendőrségen. A honvéd hadkiegészítő parancsnokság adott melléje leventéket és honvédeket, akik Lévy Gyula honv[éd], főhadnagy vezetésével a mezőn elfogtak két angolt. [A] Csendőrségnek adták át őket, és azóta is naponta több leventejárőr portyázza át [értsd: vizsgálja át] a vidéket. A két angol német hadifogságból szökött meg, és Törökországba igyekeztek. Londoniak; az egyik hajógyári munkás, a másik üveges” volt.²⁷

A Belatinci Leventeegyesület

A helyi szervezetről annyit tudunk, hogy ugyancsak meglepően későn, 1944 elején, esetleg az előző év végén jöhetett létre. A BM LOP-nak szóló átirata az egyesület megalakításáról ugyanis csak 1944. február 26-án kelt, és március 3-án kiadmányozták.²⁸

A Kotori Leventeegyesület

A helyi tagok ideiglenes leventeotthonát 1942 novemberében avatták föl.²⁹

A Miksavári Leventeegyesület

1944-ben a szervezet helyi tagjai gyűjtést rendeztek a bombakárosultak megsegítésére. Ennek eredményeként „*Miksavár községben 555,50, Drávacsány községben 545,-, Drávamagyaród községben 334,60, Cseresnyés községben 145,-, azaz a körjegyzőség területén összesen 1580,10*” pengőt gyűjtöttek a leventék.³⁰

A Zrinyifalvai Leventeegyesület

1943 februárjában a következő köszönet jelent meg az országos leventesajtó hasábjain: „*A zrinyifalvai állami népiskola tanulóifjúsága hálásan köszöni a levélzáró-bélyegek eladásában tanúsított nagy buzgalomért és kiváló eredményért küldött ajándék nyomtatványokat (»Szebb Jövőt!« ajtódíszítő-lemez, térkép, jelkép stb.), és örömmel olvasgatja, nézegeti.*”³¹ A helyi leventék ugyanis részt vettek a fent említett „*Szeretetsata*”-mozgalomban is.

b) Vas vármegye visszatért területei³²

A Muraszombati Leventeegyesület

A helyi szervezet 1942 januárjában jött létre, és azt is tudjuk, hogy elnöke Hartner Nándor polgármester lett.³³ Az egyesület ugyanezen év nyarán 1600 pengőt fordított levente-egyenruhák beszerzésére.³⁴

A Vidorlaki Leventeegyesület

A településen a leventék mellett a leventeleányok is sokrétű és tartalmas képzésben részesültek. 1944. január 29-én pl. a település 24 leventeleánya vizsgázott Szebeny Ida háztartás-egészségügyi előadónál.³⁵

27 Szebb Jövőt! IV/34.

28 MNL OL K 150 1944. VII/5. 162.534. sz. irat, 6191. csomó: A Belatinci Leventeegyesület megalakulása.

29 Szebb Jövőt! II/47.

30 Szebb Jövőt! IV/20.

31 Szebb Jövőt! III/9.

32 A történelmi Vas vármegye területe 5474 km², melynek trianoni békediktátum utáni Magyarországnál maradt nagyobb részét – 3284 km²-t – 1941-ben kiegészítették 3890 km²-re. A vármegyeszékhely (Szombathely) változatlan maradt.

33 Kovács-Tátrai i. m. 94.

34 Szebb Jövőt! II/29.

35 Szebb Jövőt! IV/10.

IV. UTÓSZÓ

Baranya vármegye három, Zala vármegye hét és Vas vármegye két, tehát összesen tucatnyi visszatért déli település leventeegyesületi életéből sikerült néhány életképet fölvillantnunk. A röviden fölvázolt néhány leventeegyesületi esemény töredékességében is jó képet ad az országos, illetve helyi kezdeményezésekről és tevékenységről. Láthattuk, hogy valamennyi visszatért területen létrehozott egyesület – s azon belül minden szakosztály – megtalálta útját és helyét a magyar ifjúság és a helybeli lakosság életében is. Az országszerte 1943. május 5. és június 20. között megrendezett leventenapok,³⁶ az országos, illetve helyi sport- és egyéb versenyek, pénz- és ajándékgyűjtési akciók is bizonyosan megmozgattak csaknem valamennyi helybeli leventeegyesületi tagot – akárcsak a többi rendkívüli alkalom, illetve rendszeres heti leventefoglalkozás. Mindez – ahogyan már többször utaltunk rá – javarészt a II. világháború keretein belül zajlott.

A Leventeintézmény történetét a Magyarországhoz visszacsatolt déli területeken 1944 őszen végleg lezárták, amikor ezeket a területeket az átvonuló front teljesen elvágta az anyaországtól. A volt leventeegyesületi tagok és tisztviselők egy része azonban ezután valóságos kálvárián volt kénytelen keresztülmenni, mivel felelősségre vonták őket a szervezetben történt szerepvállalásuk miatt. Közülük bizonyosan jó néhány került szovjet hadifogságba, s távol szülőföldjétől, szibériai kényszermunka-táborokban hosszú évekig raboskodott azért a néhány esztendőért, ami a visszacsatolt déli területeken a Leventeintézménynek adatott. De ez már egy másik történet...

Kis Krisztián Bálint

Ébredő nyilasok

Egy megzavart Árpád-ünnepség 1937-ben

A millennium lázában égő országban számos emlékművet állítottak a honfoglalás tiszteletére. Ezek egyike volt a „pusztaszeri” (valójában a sövényházi – 1974 óta ópusztaszeri) Árpád-emlékmű. Az 1897-ben fölavatott emlékmű (az előző év nyarán csupán az alapköletélig jutottak¹) az idők során „zarándokhellyé” vált.

Az Árpád-kultusz ápolásában egy szegedi – mai kifejezéssel élve – civil társaság járt az élen. Az 1895 elején tizenhat szeged-felsővárosi polgár által megalapított Szegedi Szombatosok Egyesülete még csak abban jeleskedett, ki tud több bort meginni szombat esténként. („Az ivás a tagok tetszésétől függ, erőltetett ivásra senki nem kényszeríthető” – szögezték le roppant bölcsen az alapszabályukban.²) Az egyesület azonban lassan elhalt, majd nagyjából egy év múlva meg is szűnt. Az igény azonban 1897 tavaszán ismét életre hívta az egyesületet, de már Szombatosok Huszonegyes Társasága néven (ugyanis leszögezték, ma-

36 Szebb Jövőt! III/21.

1 A pusztaszeri ünnepek. Szegedi Híradó 1896. június 28. és A pusztaszeri emlék. Budapesti Hírlap 1897. május 22.; valamint Kovács Ákos: Árpád-ünnep Szent Istvánkor. Egy kultikus hely genealógiája. I. rész. Mozgó Világ 2004. június. <http://epa.oszk.hu/01300/01326/00052/03kovacs.htm> (Letöltés: 2018. augusztus 23.)

2 Bárdoss Béla–Raffner Dezső (összeállították): Pusztaszeri Árpád Egyesület 25 éves története. H. n. é. n. Könyvnyomtatás kiadvány. Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár, Ge 2923. sz. 4.